
TOESPRAAK TOT DE ADVOCAAT-STAGIAIRS

Eerste Voorzitter hof van beroep Antwerpen, Rob Hobin

Jubel.be, 1 september 2022

TOESPRAAK E.V. R. HOBIN: openingszitting Hof van beroep Antwerpen – 01.09.2022 - Welkomstwoord advocaten-stagiairs

Geachte vergadering,
Dames en heren advocaten-in-spe,

Vandaag is het een feestelijke gebeurtenis, want vandaag is de voorlaatste drempel om advocaat te worden, genomen. Nog één stap – en dat is de opname op de lijst van de stagiairs door de orde der advocaten – en jullie zijn volwaardig advocaat.

Voor het eerst sedert drie jaar kunnen we er weer een publiek gebeuren van maken. Al diegenen die zo trots op jullie zijn, zoals jullie ouders en partners, kunnen er vandaag bij zijn, en delen mee in jullie vreugde. Aan hen zeg ik dank. Zij hebben jullie waarschijnlijk niet alleen financieel gesteund. Zij hebben ook met jullie meegeleefd: gedeeld in de vreugde bij successen, mee getreurd bij mislukkingen. Zij zijn terecht fier vandaag dat jullie advocaat worden, één van de meest boeiende beroepen die ik ken.

Ja, het beroep van advocaat is een buitengewoon mooi beroep: de advocaat staat midden in de samenleving, hij wordt geconfronteerd met allerlei soorten problemen van de mensen waar zij op zichzelf niet uit geraken, en het is zijn taak om die mensen een perspectief te bieden, ze een stem te geven, en hun verlangens, hun eisen of hun verweer ook juridisch te vertalen. Deze taak heeft ook een maatschappelijk belang: bedoeling is dat mens en maatschappij – na de regeling van het conflict of incident – weer verder kunnen.

Mogelijk staan jullie te popelen om jullie eerste stappen in de rechtbank te zetten.

Ik wens jullie daarbij alle succes toe, en hoop dat velen onder jullie de smaak van het procederen echt te pakken krijgen.

1

Het beroep van advocaat wordt gekenmerkt door vele waarden en kwaliteiten, en de vorige jaren heb ik reeds een korte toelichting gegeven bij enkele van die kernwaarden. Ik heb het de voorgaande jaren gehad over de bemiddeling, en over de onafhankelijkheid en de partijdigheid van de advocaat.

Vandaag wil ik het eens hebben over het meest oubollig lijkende gedeelte in de eed die jullie zojuist hebben afgelegd, namelijk de belofte dat jullie niet zullen *“afwijken van de eerbied aan het gerecht en de openbare overheid verschuldigd”*.

Toen ikzelf bijna veertig jaar geleden deze eed aflegde, vond ik deze passage eerder vanzelfsprekend: ik had respect voor iedereen; waarom dan niet voor het gerecht en de overheid?

Het is pas als rechter dat ik soms tenenkrullend naar deze passage luisterde, en dat ik me zelf meer vragen begon te stellen. Was die tekst niet wat oubollig? Moesten advocaten eerbied betonen voor mij of voor mijn ambt? Was dat een eenzijdige verplichting, van de advocaat naar de rechter toe, of was die eerbied wederzijds verschuldigd?

Juist gelet op de vragen die deze tekst doet rijzen vond ik het boeiend om dit eens verder uit te diepen.

Laat ons beginnen bij het begin: de advocaat is vrij in zijn pleidooi.

Artikel 444 van het Gerechtelijk Wetboek bepaalt immers uitdrukkelijk dat *“de advocaat vrij zijn ambt uitoefent ter verdediging van het recht en van de waarheid”*.

Dit recht om *“vrijuit te spreken”* werd nog uitdrukkelijk bevestigd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in een arrest van 21 maart 2002, waarin bevestigd werd dat een advocaat in proceduristukken vrijuit kritiek moet kunnen uitoefenen op het openbaar ministerie, mede gelet op de door artikel 10 EVRM gewaarborgde vrijheid van meningsuiting.

In het strafwetboek is dit principe van de immuniteit van het pleidooi op genuanceerde wijze uitgewerkt. In artikel 452 van het Strafwetboek staat immers dat woorden die vóór de rechtbank uitgesproken worden geen aanleiding kunnen geven tot strafvervolgning wanneer die woorden of die geschriften op de zaak of op de partijen betrekking hebben.

Toch heeft het Hof van Cassatie vorige zomer nog een arrest uitgesproken waarin geoordeeld werd dat een advocaat die een lid van het openbaar ministerie tijdens de debatten bedreigde hiervoor wel degelijk strafrechtelijk kan vervolgd worden, ongeacht de bescherming van artikel 10 EVRM, en ongeacht de immuniteit van het pleidooi zoals voorzien in artikel 452 Sw. (arrest van 22 juni 2021). Het Hof van Cassatie verwierp daarmee een cassatieberoep tegen een eerder arrest van ons hof.

Ik vestig de aandacht op dit arrest omdat hierin nog eens duidelijk de contouren worden geschetst van de vrijheid van het pleidooi van de advocaat.

Natuurlijk moeten advocaten alles doen om de rechten van hun cliënt te waarborgen. De advocaten hebben een fundamentele rol in onze rechtstaat. Als tussenpersoon tussen burger en gerecht hebben ze zelfs een sleutelrol. Zij moeten vrij zijn om in het kader van de behandeling van een zaak kritiek te uiten op de speurders, op de onderzoeksrechter en/of op het openbaar ministerie, zelfs als dit gebeurt in ongepaste of denigrerende bewoordingen.

Er is echter ook een grens aan deze vrijheid van pleidooi, en het overschrijden van deze grens kan door de strafrechter beteugeld worden voor zover de evenredigheid wordt geëerbiedigd tussen het aangewende middel en het beoogde doel en de beperking verantwoord is op grond van relevante en toereikende motieven.

Eigenlijk is dit allemaal zo moeilijk niet. Wijlen Piet Van Eeckhout formuleerde het als volgt: *“Misschien is het allemaal een kwestie van stijl. De stijl is immers gans de mens. De stijl kan conformistisch of non-conformistisch zijn. Maar stijl heeft in elk geval niets te maken met welke vorm van al dan niet verwaande overmoed dan ook. Uit de traditie komen nog steeds regels tot leven: een gepaste terughoudendheid, vanzelfsprekend het wettelijk respect voor het beroepsgeheim, en ook een stijl, die verschilt van advocaat tot advocaat, maar die toch steeds op peil moet blijven.”*

Het is vandaag niet onbelangrijk om nog eens te benadrukken dat jullie als advocaat wél de onderste steen moeten bovenhalen om recht voor jullie cliënten te laten zegevieren, maar daarom niet de wellevendheidsregels met de voeten moeten treden.

We merken immers een zekere verruwing in de debatten op. En dat gaat verder dan alleen de pleidooien. Ook procedureel merken we een zekere verruwing van het debat op.

Waar er in het hele jaar 2019 slechts 7 wrakingsprocedures tot in ons hof van beroep belandden, zijn er dit jaar, in 2022, reeds 18 wrakingsprocedures tot bij ons gekomen; 2,5-keer zoveel, en we zijn nog maar in augustus! Daarbij is het van belang om op te merken dat dit – op zich waardevol - proceduremiddel tegenwoordig ook wordt

misbruikt als ultiem middel om een zaak alsnog uitgesteld te krijgen. Dergelijke praktijken belasten de rechterlijke organisatie, zijn onwenselijk en kaderen niet binnen een loyale procesvoering.

Jullie zijn nieuw in het vak.

Mijn oproep vandaag is dan ook om vooral het voorbeeld te volgen van die talrijke advocaten die respect hebben voor ieders rol binnen het gerecht, zonder dat hùn wellevendheid ooit een belemmering is geweest voor de intensiteit waarmee zij de belangen van hun cliënt verdedigen.

Van onze kant kan ik jullie verzekeren dat jullie welkom zijn in onze zittingszalen, en dat jullie pleidooien met vanzelfsprekend respect zullen angehooord worden. Op ons hof van beroep is het in vele burgerlijke kamers echter wel de gewoonte om een interactief debat te houden, en dat wil zeggen dat van u niet altijd een echt pleidooi wordt verwacht, maar dat het dossier door de rechter werd voorbereid en dat er gerichte vragen aan u zullen worden gesteld. De antwoorden op die vragen staan niet in de conclusies; anders was de vraag niet nodig. U zult het dossier dan ook door en door moeten kennen. Zorg gewoon dat u goed voorbereid bent, en blijf vooral rustig. Wij zullen u van harte welkom heten.

In eigen naam en in naam van het hele hof van beroep wens ik jullie alvast een goede start toe bij de aanvang van dit gerechtelijk jaar en veel succes bij de uitbouw van jullie carrière.

Rob Hobin,
Eerste voorzitter,
1 september 2022.

